

İŞ YERİNDE SAĞLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ FAALİYETLERİ KILAVUZU

1-GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği (İSG) tüm dünya için öncelikli bir sorundur. Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre çalışma koşulları nedeniyle her yıl 1,9 ile 2,3 milyon kişi işleri nedeniyle yaşamını yitirmekte, 160 milyon ölümcül olmayan işle ilişkili hastalık saptanmaktadır.

İSG konusu, aşağıda sıralananların da aralarında olduğu, birçok nedenle giderek daha fazla önem kazanmaktadır:

- Çalışanların toplumun önemli bir kesimini oluşturması ve çalışanların ailelerinin sağlığı ile de yakından ilişkili olması,
- Meslek hastalıklarının ve iş kazalarının tamamının önlenemez olması, önlenilecek iken önemli düzeyde sağlık hizmeti ihtiyacının ve ekonomik kayıpların, ölümlerin, sakatlanmaların, geçici ve sürekli iş günü kayıplarının yaşanması,
- Meslek hastalıkları ve işle ilişkili hastalıkların türleri ve sıklığının giderek artması,
- İş yerlerinin çevre sağlığına olumsuz etkileri

İş kazası ya da meslek hastalıkları kişisel, sosyal ve ekonomik maliyetleri de beraberinde getirmektedir. İş kazalarının ekonomik etkisi ulusal ekonomiyi de etkileyecek boyuttadır, İSG önlemlerinin alınmamasının ulusal ekonomiye maliyeti GSYH'nin %1-4'ü arasındadır

Bu nedenle, güvenli ve sağlıklı bir iş ortamının sağlanması ve teşvik edilmesi önemli bir halk sağlığı önceliğidir.

Sağlığı geliştirme, kişilerin kendi sağlıkları üzerinde kontrollerini artırmayı ve sağlıklarını geliştirmelerini olanaklı kılan bir süreç olarak tanımlanmıştır.

Güvenliği sağlayıp korumak kadar sağlığı geliştirmek de halk sağlığı hizmetlerinin büyük bölümünü oluşturmaktadır, koruyucu sağlık hizmetleri hastalık olasılığını azaltmaya yönelik olup, sağlığın geliştirilmesi faaliyetleri ise sağlık düzeyini korumaya ya da en iyi seviyeye getirmeyi amaçlar.

2- AMAÇ

İş yerleri, sağlığı geliştirme etkinlikleri ve bu konuda farkındalık oluşturma açısından önemli alanlardır. İş yerlerinde sağlığı geliştirme önerileri ve halk sağlığını korumaya yönelik gerçekleştirilen aktivitelerin tanıtımı bu amaca hizmet etmesi açısından önemlidir.

Bu amaçla, çalışan sağlığı faaliyetleri kapsamında iş yeri ziyaretleri yaparak ya da işveren ve çalışanlarla ya da temsilcileriyle, iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleriyle (iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, işyeri diğer sağlık personeli) çeşitli ortamlarda (yüz yüze, online, sektörel, bölgesel buluşmalar vb.) bir araya gelerek çalışan sağlığı, iş güvenliği ve iş yerinde sağlığın geliştirilmesi konularında bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve iyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmak amaçlanmaktadır. Böylece çalışan sağlığı geliştirilerek ve korunarak, kişilerin

genel sağlık durumlarının iyileştirilmesi, hastalanmalarının önüne geçilmesi, toplumun sağlık düzeyinin arttırılması, hastalıklar nedeniyle ortaya çıkan kişisel ve toplumsal ekonomik kayıpların önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

3-PLANLAMA

Sağlık Bakanlığı'nın çalışan sağlığı alanında sağlığı iyileştirme, hastalıkları önleme ve hastalıklardan koruma faaliyetlerine yönelik yürüttüğü çalışmaların hedefine ulaşması amacıyla, işveren ve çalışanlarla, iş sağlığı güvenliği profesyonelleri bir araya gelerek yapılacak faaliyetler planlanmalıdır. Bu amaçla bu faaliyetlerin tüm aşamalarını içeren plan hazırlanmalıdır. Bu planda aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

İl sağlık müdürü veya yerine görevlendireceği halk sağlığı hizmetleri başkanı ya da çalışan sağlığı biriminden sorumlu başkan yardımcısı, çalışan sağlığı birim sorumlusunun da katılımıyla süreçleri yürütür. Faaliyetlerin koordinasyonu ve raporlanması Çalışan Sağlığı Birim/Şubelerince yürütülür.

İkinci olarak; Sağlığı geliştirme faaliyetleri yapılacak iş yerleri belirlenir. Bu sürece dahil edilen iş yerleri seçilirken, il genelinde faaliyet gösteren 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki iş yerleri yanı sıra kendi nam ve hesabına çalışanlar da dahil olmak üzere kapsama alınmalıdır.

Faaliyet gerçekleştirilecek iş yeri tekil olarak değerlendirilecek ise, **“İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi İş Yeri Ziyaret Formu”** kullanılarak faaliyet raporlanır.

Eğer faaliyet birden çok iş yerini, sektörü, bölgesel işletmeleri içeriyor ise **“İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi Toplu Faaliyet Formu”** kullanılarak raporlama yapılır. Faaliyetlerin yapılacağı iş yerleri, çalışanlar, sektörel ya da bölgesel dağılım vb. konularda ön çalışma yapılmalıdır. Bu amaçla, il genelinde faaliyet gösteren iş yerlerinin bağlı bulunduğu ilgili meslek kuruluşları (odalar, birlikler vb.) önceden ziyaret edilerek konunun önemi hakkında çalışmalar yapılması, işverenler tarafından iş yerinde sağlığın geliştirilmesi faaliyetleri konusunda iş birliğinin artırılması sağlanmalıdır.

İş yerinde sağlığı geliştirici faaliyetler planlanırken, konusuna göre SHM/TSM'lerle iş birliği yapılarak faaliyet planlanabilir.

İş yerinde sağlığı geliştirici faaliyetler mümkün olduğunca iletişim becerileri yüksek, eğitici vasfı olan kişilerden tercih edilmelidir;

- İl ve ilçe yöneticileri
- Çevre ve/ veya Çalışan sağlığı birim sorumlusu
- İş yeri hekimleri
- İş güvenliği uzmanları
- Diğer sağlık personeli belgesine sahip olan hemşire, çevre sağlığı teknisyeni, ATT
- Hemşire

- Ebe
- Sağlık memurları
- Çevre sağlığı teknisyenleri
- Diyetisyen
- Psikolog
- İhtiyaca göre diğer meslek grupları

4. KAPSAM

4.1. İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi Faaliyetlerinin Ne Zaman ve Nasıl Gerçekleştirileceği

İl performans göstergesi kılavuzu dikkate alınarak, her il ayda en az bir faaliyet gerçekleştirecek şekilde kendisine uygun bir zaman planlaması yapılmalıdır. Hangi tarihte hangi faaliyetlerin yapılacağı önceden belirlenerek, faaliyetler bu plan dahilinde gerçekleştirilmelidir. Önceden hazırlanan bu sürelerle de mutlaka uyulmalıdır.

İş yerinde sağlığın geliştirilmesi ile ilgili faaliyetler:

- Uygulama şekli açısından yüz yüze ya da çevrim içi anlık iletişim platformları kullanılarak yapılabilir.
- Kişi ya da gruplara birebir yapılabileceği gibi çeşitli iş yerlerinin toplu olarak bulunduğu yerlere stant açma, broşür dağıtma ya da bilgilendirme ekipleri görevlendirme şeklinde uygulanabilir.
- Faaliyet uygulanacak gruplar belirlenirken bölgeler (ilçe, semt vb.), sektörler (gıda, tekstil, perakende satış vb. çeşitli iş kolları), iş yeri konumları (Organize Sanayi Bölgeleri, AVM vb. toplu iş yerleri) dikkate alınabilir.
- Sağlıklı Hayat Merkezlerinin ve diğer birimlerin yaptığı faaliyetler iş yerleri ve çalışanlara yönelik olması halinde İş Yerinde Sağlığı Geliştirilmesi Faaliyetleri kapsamında değerlendirilir.

4.2. İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi Faaliyetleri

Yapılan sağlığın geliştirilmesi faaliyetlerinin amacının denetim olmadığı; bilgilendirici, eğitici ve tavsiye içerikli olduğu özellikle vurgulanmalıdır.

Faaliyet kapsamında;

1. İş sağlığı ve güvenliği hakkında genel bilgilendirme: Genel bilgilendirme kapsamında iş sağlığı güvenliği ile ilgili genel konular, iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin genel bilgiler, konuyla ilgili mevzuat ve ülkemizde hizmet veren kamu ve özel kurum ve kuruluşlar anlatılmalıdır.
2. Sağlık Bakanlığının sağlık hizmetlerine yönelik genel bilgilendirme: Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatta özellikle halk sağlığı genel müdürlüğünün koruyucu sağlık hizmetlerine yönelik faaliyetlerinin tanıtımı, aile hekimliği, TSM ve SHM gibi birinci basamak sağlık hizmeti sunan birimlerin görevleri anlatılmalıdır.

3. İl Sağlık Müdürlüğünün sunduğu koruyucu sağlık hizmetleri ve mekanlara dair bilgilendirme: Bu kapsamda ilde bulunan birinci basamak sağlık tesisleri, bunların sunduğu hizmetler, hizmetlere ulaşım ile ilgili bilgilendirme ve tanıtım yapılmalıdır. Ayrıca ilde meslek hastalığı tanısına yetkili hastane bulunması halinde bununla ilgili bilgi verilmelidir.

Ziyaret sırasında;

- SHM'lerde
- Sigara Bırakma Merkezlerinde
- KETEM'lerde
- Verem Savaş Dispanserleri'nde

verilen hizmetler hakkında detaylı bilgilendirme yapılmalı ve uygun merkezlere yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

4. Öncelikli konular:
- a. Sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite
 - b. Kronik hastalıklar
 - c. Tütün, alkol ve madde kullanımı
 - d. Bağışıklama
 - e. Kanser taramaları
 - f. Ana/çocuk sağlığı
 - g. Bulaşıcı hastalıklar ve hijyen
 - h. Psikososyal sağlık
 - i. Diğer (Belirtiniz)

hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Bu kapsamda yukarıda anılan tüm konu başlıklarına yönelik halka yapılan eğitim materyalleri çalışanlara yönelik olarak sunulmalıdır. Örneğin; bağışıklama konusunda yapılan bir eğitimde erişkin aşılması, işyerinin riskine göre tetanoz, hepatit vb aşıların anlatılması önerilir. Kanser konusunda yapılan bir eğitimde kadın çalışanlara yönelik meme kanseri, HPV gibi konularla ilgili eğitim verilebilir.

Yapılan bilgilendirmelerde birden fazla konuya değinilmesi durumunda birden fazla seçenek işaretlenebilir.

5- BİLDİRİM ve RAPORLAMA

Ekipler tarafından ziyaret edilen işyerlerinde EK' te yer alan "İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi İşyeri Ziyaret Formu" ve toplu faaliyetlerde kullanılacak olan "İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi Toplu Faaliyet Formu" doldurulacaktır. Söz konusu doldurulan formlar bir sonraki ayın 10'una kadar bağlı buldukları il sağlık müdürlüklerinin çalışan sağlığı birimlerine iletilecektir. İl sağlık müdürlüklerinin çalışan sağlığı birimleri tarafından il düzeyinde toplanan "İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi İşyeri Ziyaret Formu" ve "İş Yerinde Sağlığın Geliştirilmesi Toplu Faaliyet Formu" formları doldurulduğu ayı takip eden ayın 20'sine kadar Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Çalışan Sağlığı Dairesi Başkanlığının hsgm.izbildirim@saglik.gov.tr elektronik posta adresine bildirim yapılacaktır.